

«Borroka eta eraldaketarako sekulako esparrua da maitasunarena»

Duela urte batzuk bizitako esperientzia pertsonal batek eraman zuen maitasunaz eta maitatzeko moduez gogoeta egitera Ainara Santamaria (Berriatua, Bizkaia, 1988). Gerora, Ikasketa Feministak eta Generoko Masterraren baitan landu du gaia, maitasun erromantikoa eta euskal musikagintzaren arteko harremana aztertuz bere ikerketa lanean. Hasierako jakin-minetik harago, bere jardun politikoaren erdigunean kokatu du maitasunaren gaia, «gizartea eraldatzeko esparru eraginkorra» dela iritzita.

Maitasun erromantikoari buruzko ikerketa egin duzu. Zerk eraman zintuen maitasunaz eta maitatzeko moduez hausnartzera?

Ikasketa Feministak eta Generoko Masterreko amaierako lana izan da ikerketa lan hau. Masterra burutu aurretik Mexikon egon nintzen, eta han nengoela poliamor izeneko tailer batean parte hartzeko aukera izan nuen. Bertan, eguneko gai-zerrendaren barruan zeuden harreman pertsonalei eta maitasunari loturikoak: nola bizi ditugun harremanak, erlazio motak, zeloak... Horrelako kontuak hemen ez dira hainbeste landu; talde feministetan edo jabekuntza eskoletan puntualki agian, baina harreman afektibosexualak ez dira aztertu modu iraunkor batean. Garai hartan bikote harreman bat ere baren, eta gauza asko planteatzeko hasi nintzen. Uste dut maitasunaren gaiak gauza asko ezkutatzeko dituela atzean, besteak beste, genero sistema osoa sostengatzen duten balio asko transmititzen dira maitasunaren bidez.

Zer da maitasun erromantikoa zuretzat? Nola definituko zenuke eta zein ezaugarri ditu?

Gaur egun mendebaldeko kulturaren gailentzen den maitasun ereduaren izendatzeko erabiltzen den kontzeptua da maitasun erromantikoa. Maitasuna ulertu

eta bizitzeko eredu konkretu bat da eta ezaugarri jakin batzuk ditu: betierekotasunean, heterosexualitatean eta eskusibitatean oinarritzen den maitasunaren ideologia da. Menpekotasun eta jabetza harremanean oinarritzen den maitasun eredu dela gehituko nuke; izan ere, beste pertsona norbere jabetza moduan ikustera garamatza maitasun eredu horrek eta bestearekiko zapalkuntza ere gertatzen da kasu askotan. Menpekotasunezko harremanak sortzen dituen maitasunaren eredu litzateke, beraz.

Errealitate bihurtutako mitoak al da maitasun erromantikoa?

Bai, guztiz. Ideal batean oinarritzen den eredu bat da. Erreala biltzan saldu izan diguten eredu idealizatu bat da, baina argi dago errealitatean ez dela existitzen gisa horretako arrosa koloreko harremanik. Ez da sostengagarria inolaz ere. Maitatzeko modu hori berezkoa edo naturala dela sinetsarazten digute, eredu honek sistema mantentzeko funtzio konkretu batzuk betetzen dituela ezkutatu. Izan ere, betierekotasun eta eskusibitate horren atzean badaude hain politak ez diren bestelako kontuak: sakrifizioa, kontrola, zeloak...

Baditu topiko batzuk maitasun erromantikoak: Ni zu gabe ez naiz ezer, laranja erdiarena, printzesa eta printze urdina... Hori guztia maitasun erromantikoarekin lotzen da, ezta?

Bai. Maitasun eredu honek lotura estua du geure burua gabeziako pertsona gisa ikustearen ideiarekin. Azken batean, maitasun erromantikoaren mito nagusietako bat da pertsona gisa osatu egin behar garela, bilatu behar dugula kosta ahala kosta gure laranja erdia izango den pertsona hori; hau da, gure kabuz eta gu bakarrik ez garela subjektu osoak, gabeziako pertsonak garela eta perfektuak izateko beste pertsona bat behar dugula ondoan, neska batek mutil bat eta alderantziz, eredu jakin horrek soilik balio baitu maitasun eredu honetan. Soilik modu horretan izango gara sub-

jektu oso eta perfektu. Hauexek da, nire iritziz, maitasun erromantikoaren mitorik handiena.

Maitemina, zeloak, kontrola... Hori guztiak ere maitasun erromantikoarekin erlazionatzen dituzu?

Bai. Egia esan, niretzat ez du ezer positiborik maitasun eredu honek, saltzen den irudi ideal horren atzean sakrifizio, dependentzia eta kontrol asko ezkutatzeko duen maitasuna bizitzeko modu bat baita. Ez zait iruditzen oreka eta negoziazio batean oinarritzen den harreman sano bat denik. Kasu askotan, zapalkuntza handi bat gertatzen da maitasunaren izenean. Adibidez, maitatzen dugun pertsona jabetza gisa ikusteak kontrol eta jelskortasunarekin lotura estua du. Beste pertsona soilik gurea dela pentsatzen badugu, haren askatasuna mugatzen ari gara; bere harremanak, izaera, hitz egiteko modua, janzkera... hori dena guk kontrolatu egin nahi izaten dugu.

Mendebaldeko gizartean maitasuna bizitzaren erdigunean kokatu dela diozu, eta batez ere emakumeengan. Zein paper betetzen du emakumeak maitasun eredu honetan? Eta gizonetzakoak?

Aurrez aipaturiko osagarritu beharreko subjektu hori emakumea da kasurik gehienetan. Gizonak ez daukate hain presente gabeziako pertsona direnik, gizonak ez baitira horrela hezten; emakumeak, ordea, bai. Gizonak helburu asko izan ditzakete bizitzan, eta maitasuna horietako bat izan daiteke; garrantzitsua, noski, baina mutilen kasuan, nesken kasuan ez bezala, maitasuna ez da izaten bizitzaren ardatz nagusia. Orokorrean, mutilak ez diete pisu berdina ematen bikote harremanei; beraientzako bizitzako beste elementu bat gehiago da maitasuna. Emakumeoi, ostera, maitasuna gure bizitzaren zutabe nagusia dela irakasten zaigu; modu esplizitu baten esaten zaigu egin behar duguna maitasunagatik egin behar dugula, bizitza honetan norbait izateko ezinbestean bilatu

AINARA SANTAMARIA

Maitasun erromantikoak musikagintzan duen presentzia ikertu du Ainara Santamariak. Maitatzeko eredu idealizatuaz, bere ondorioez eta bestelako harreman moduak indartu eta ikusaraztearen premiaz hitz egin digu

Julene Larrañaga

behar dugula gure laranja erdia, mutil bat, konkretuki, eta horren inguruan gure bizitza erai-ki eta planifikatu.

**Ildo horretatik, heziketa, sozia-
lizazio prozesua eta botere ha-
rremanak lotuta daudela si-
nesten duzu.**

Dударик gabe, eskutik doa dena. Txikitatik hasten den sozializa-
zio prozesuaren bidez finkatzen
dira botere harremanak. Mutil
eta neska izaten irakasten digu-
te eta, genero sistemaren ondo-
rioz, neska izendatzen gaituzten
momentutik desabantailan gau-
de botere harremanetan. Esate-
rako, oso gaztetatik neskak ob-
jektu sexual gisa tratatuak eta
ikusiak gara, gure jarrera edo
janzkera besteen plazeraren ara-
bera moldatuz. Izateko eta bizi-
tza ulertzeko modu bat inposat-
zen zaigu: emakume izaten
irakasten zaigu, gure bizitzan le-
henetsi behar duguna maitasu-
na dela esaten zaigu, maitasu-
nean zoriontasuna lortzeko
beste pertsona bat lortu behar
dugula esaten zaigu eta pertso-
na hori lortzeko jarrera egokiak
zeintzuk diren ere irakasten di-
gute. Finean, bizitza honetan
nolakoak izan behar garen ira-
kasten zaigu, eta hau botere ha-
rremanekin lotuta dago. Azken
batean, bikote heterosexualetan
abiapuntua oso deberdina baita
mutil eta nesken artean. Hain
justu, maitasun erromantikoaren
beste mitoetako bat da de-
nok, neska eta mutil, puntu be-
retik abiatzen garela, baina
kontuan hartu behar da gizon
eta emakumeak oso modu des-
berdinean hezten gaituztela eta
bakoitzaren inguruan espektati-
ba desberdinak eratzen direla.

**Maitasun erromantikoak eus-
kal musikagintzan duen pre-
sentsia aztertu duzu. Zergatik
hautatu zenuen musika, eta ez
beste kultur adierazpide bat?**

Alde batetik, musikak garrantzi
eta presentsia handia duelako
gure gizartean, batez ere jende
gaztearen artean. Gazteen iden-
titatearen eraikuntzan garrantzi
handia daukan elementua dela
deritzot, gure emozioei forma
ematen dielako musikak, beste-

Argazkiak: Idoia ZABALETA | ARGAZKI PRESS

*«Musikarekin
batera helarazten
diren mezuak guk
uste baino
sakonago heltzen
zaizkigu. Ere mu-
egokia izan daiteke
gauzak aldatzen
hasteko»*

ak beste. Bestalde, musikarekin
batera helarazten diren mezuak
guk uste baino sakonago helt-
zen zaizkigula uste dut. Beraz,
musikak eragin handia izan de-
zake gure identitatean eta beron-
en eraikuntzan. Horregatik en-
fokatu nuen gaia horrela. Gainera,
musika bera eremu
egokia izan daiteke gauzak alda-
tzen hasteko.

**Euskal musikan zer-nolako pi-
sua eduki du maitasunak? Mai-
tasunari asko kantatu zaio edo
beste gai batzuek presentzia
handiagoa eduki dute?**

Euskal musika zer den definitu
beharko genuke aurrena, baina
hori beste eztabaida bat litzate-
ke... Orokorrean esango nuke
maitasunari asko kantatu zaio-
la. Beste gai batzuek ere presen-
tzia handia izan dute euskal
musikan, gai politikoek adibi-
dez, baina esango nuke horiek
ere ikuspuntu oso erromantiko
batetik jorratu izan direla. Ga-
tazkaren auzia, naziotasuna,
aberria... Egia esan, zalantzak
izan ditut eta kasu askotan ez
dut jakin identifikatzen zeri
abesten zaion: pertsona konkre-
tu bati, herriari, kartzelan dago-

en presoari... Hain erromantiko-
ki kantatu izan da dena gure he-
rrian!

**Zein da atera duzun ondorio
nagusia? Euskal musikagin-
tzak maitasun eredu erroman-
tikoaren mito hori indartu
egin duela esango zenuke?**

Orokorrean, eredu erromanti-
koa birproduzitu da eta, ondo-
rioz, maitasun eredu hori indar-
tu egin dela ikusi dut. Beste gai
batzuen inguruan letra kritiko-
ak egin izan diren bitartean,
maitasun erromantikoaren mi-
to hori indartu egin dela esango
nuke. Egia da ez dudala euskal
musika bere osotasunean azter-
tu, hori ezinezkoa bailitzateke;
baina, orokorrean, baietz esango
nuke. Bestelako gaien inguruan
letra kritikoak dituzten musika
talde askok ere topiko erroman-
tikoak erreproduzitzen dituzte
maitasunari eta bikote harre-
manei buruz abestean. Orain
bertan ez nuke jakingo maita-
sun eredu desberdin bat bultzat-
zen duen abesti bakar bat ere
aipatzen.

**Hesian taldea hartu duzu adi-
bide moduan. Zergatik?**

Ezaugarri jakin batzuk izango
zituen talde bat nahi nuen: gaz-
teek entzuten duten talde bat
izatea, euskaraz abestea, maita-
sunari abesten diona eta letre-
tan kritika soziala biltzen due-
na. Horregatik aukeratu nuen
Hesian. Asko abesten du maita-
sunari buruz, bai harreman per-
sonal edo bikote harremanei
buruz, baina baita bestelako
maitasunei buruz ere; herriare-
kiko maitasunari buruz, adibi-
dez. Esan daiteke, maitasun
erromantikoak eta berari loturi-
ko maiteminak presentsia han-
dia duela taldearen kantuen hi-
tzetan. Eta bai: Hesian-ek ere
maitasun erromantikoaren to-
piko asko erreproduzitu ditu be-
re kantuen bidez.

**Gaur egungo gizartean maita-
sun eredu bakarra nagusitzen
dela uste duzu edo hori alda-
tzen ari da maitatzeko eta erla-
zionatzeko eredu anitzen ager-
tzearekin?**

Argi dago saltzen eta bultzatzen
den eredu bakarra dela gaur
egun: maitasun eredu erroman-
tikoak, hor ez dut zalantzarik.
Gertatzen dena da gero eta arra-
kala gehiago ikusten direla.

Idealizatu den eredu bakar horretatik urrun, beste eredu batzuetako harremanak azalera-tzen ari dira, zorionez. Ez soilik harreman homosexualak, baita askatasunean oinarritzen diren harremanak ere, beste pertsonaren nahi eta desioak erdigunean kokatzen dituztenak, negoziatzen diren harremanak... Harreman eredu berri eta desberdinak agertzen hasi dira azken urteotan, baina oraindik ere gutxiengoa dira. Sekulako lana dago egiteke disidente diren harreman mota horrek bistaratzeko, indartzeko, eta, zergatik ez, gu geu ere bizitzera ausartzeko.

Bestelako ereduak badiren arren, zergatik saltzen da eredu bakar moduan maitasun eredu erromantiko eta idealizatu hori? Nori interesatzen zaio honen iraun dezan?

Argi dago sistemak begi onez ikusten duela eredu hau. Sistemari interesatzen zaio hau mantentzea: hau da, bikotea izatea pertsonen bizitzaren marko nagusia, familiak bizirautea, emakumeak bere funtzio erreproduktiboa maitasunaren ize-nean egiten jarraitzea... Maitasun eredu erromantikoaren interes nagusia genero sistema bera sostengatzea da eta, beraz, eredu hori indartzen duten mezuekin bonbardatzen gaitu sistemak une oro. Gaur egun oraindik gailentzen den eredu horixe da, zoritxarrez.

Bikote harremanak askotari-koak dira egun, baina tamalez ez dute guztiek onarpen sozialik. Nola lortu maitasuna libre bizitzea, bakoitzak nahieran?

Esan bezala, funtsezkoa da eredu bakar horretatik aldentzen diren harremanak agerraraztea eta maitasun erreferente berriak bistaratu eta bultzatzea. Printzesa eta printzeen ereduaz bestelakoak diren harremantzeko moduak indartu eta ikusarazi behar ditugu, denon onerako. Ez soilik homosexualak direnak, baita taldean maitatzen dutenak ere, askatasuna erdigunean jartzen dutenak, beste pertsona jabetza gisa ikusten ez dutenak... Maitasunaren esparruan errefe-

rente berriak bultzatu behar ditugu: kultur esparrutik, komunikabideetatik, hezkuntzatik...

Maitasuna eraikuntza soziala den heinean, deseraiki eta berreraiki daitekeela diozu. Nola deseraiki orain arteko guztia eta nondik hasi berreraikuntza prozesua?

Maitasuna berreraikitzen hasteko, lehenik eta behin eraikuntza moduan ikusi eta ulertu behar dugu. Zerbait naturala izango balitz bezala saltzen digute maitasun erromantikoa, baina argi dago eraikuntza sozial, politiko eta kultural baten aurrean gaudela. Mendebaldeko kulturean, Historian zehar maitasuna nola bizi eta ulertu izan den aztertuz gero, garai batzuetan maitasuna ez existitzetik gaur egungo errealitatera etorriko ginateke: mai-

«Funtsezkoa da maitasun erromantikoaren eredutik aldentzen diren harremanak agerraraztea eta maitasun erreferente berriak bistaratu eta bultzatzea»

tasunaren kultura totalera, maitasuna bizitzaren erdigune izatera igaro den gizartera. Maitasunak historian zehar eduki dituen esanahi desberdinek erakusten dute eraikia izan den zerbaiten aurrean gaudela. Eta horrek, era berean, ematen du aukera eraikia eta ikasia izan den hori guztia deseraiki eta desikasteko. Maitasunari eraldaketarako funtziorik ez zaio aitortzen, baina beste gizarte eredu bat sortu nahi badugu maitasunetik ere hasi behar gara gauzak aldatzen.

Deseraikuntza prozesu horretan garrantzia ematen diozu taldearen indarrari, maitasunaren gaia kolektiboki lantzeari. Zergatik?

«*Lo personal es político*» esaldia erabili ohi da sarri feminismoa-

ren baitan. Gaia politikoki eta publikoki kokatzearen garrantzia azpimarratu nahi da honekin. Adibidez, maitasunari buruz taldean hitz egitea eta eztabaidatzea, maitasunari borrokarako esparru bat ematea, taldean aztertzea eta konparatzea norbere eta ondokoaren hezkuntza eta sozializazio prozesua nolakoak izan diren... Maitasuna taldean kokatzeak ematen dio gaiari zentzu politikoa; izan ere, maitasuna politikoki ere landu behar da. Eta taldeak ematen du gauzak aldatzeko aukera, norbera bakarrik munduaren aurka borrokan aritu ordez. Deseraikuntza prozesu hori guztia ez da erraza eta ez da goizetik gauera egingo, hamarkada askotako zutabeak eraitsi behar dira-eta. Beraz, hori guztia taldean lantzea errazagoa eta eraginkorragoa litzateke.

Mugimendu Feministak zer proposatzen du honen guztia-ren inguruan?

Orokorrean, emozio eta afektibitatearen esparrua ez da gehiegi landu Euskal Herrian, baina nonbait landu bada Mugimendu Feministaren baitan izan da. Uste dut feminismoak sekulako lana egin duela gai hau politikoki kokatzen eta emakume asko deseroso sentiarazi gaituen auzi askori erantzun posible bat emateko erradiografia bat egiten. Maitasunaren gaiari dago-kionez, botere harremanen auzia ezbaian jartzen ari gara, botere harremanen eraikuntza-aren espazio erabakigarrietako bat delako harreman pertsona-lena. Batez ere gazte mailan, patriarkatuaren baitan gauzak aldatzeko zirikituren bat baldin badago, hori maitasunaren esparrua dela uste dut.

Zentzu honetan, etengabeko hausnarketa eta praktika ezinbestekoak dira. Maitasunari duen funtzionalitate hori aitortu eta bestelako eredu batzuk indartzen ahalegindu behar gara. Eta noski, gure inguruan maitasun erreferente berriak bultzatu. Azken batean, harreman pertsonalak aldatuz gizarte bera aldatzen, garatzen eta hobetzen ari garelako.